

FRI-2B.312-1-NS-07

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE FIREARMS LICENSING REGIME

Plamen Parvanov Penchev
Department of Criminal Law, Ph.D. Student
"Angel Kanchev" University of Ruse
E-mail: pppenchev@uni-ruse.bg

Abstract: This presentation discusses the historical aspects that cover the regime under which the procedure for issuing and revoking an already issued firearm handling permit falls.

Keywords : firearm, permit regime, individual administrative act

JEL Codes: K 14

Съобразно нормативноустановения в ЗОБВВПИ⁹¹ ред, разрешенията за дейности, свързани с боравене с огнестрелни оръжия и боеприпаси, се издават от компетентен административен орган /директор на ГДНП - МВР или началник на РУ - МВР/, оправомощен именно по реда на същия специален закон - ЗОБВВПИ, с което се създават определени по вид и обем права (облагодетелстващ акт). Т.е. чрез издаване на разрешителни за дейности с огнестрелни оръжия и боеприпаси се създават права, който в останалите случаи, излизащи от обхвата на разрешението, са забранени. Нещо повече - при извършване на тези дейности, вързани с боравене на огнестрелни оръжия и боеприпаси без надлежно издадени разрешения, законодателят е предвидил ангажиране на наказателна отговорност.

Съобразно разпоредбата на чл.21 ал.1 от АПК⁹² „Индивидуален административен акт е изрично волеизявление или изразено с действие или бездействие волеизявление на административен орган или на друг овластен със закон за това орган или организация, лицата, осъществяващи публични функции и организациите предоставящи обществени услуги, с което се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказът да се издаде такъв акт“. Изложното сочи към извода, че разрешението за извършване на дейности с огнестрелни оръжия, боеприпаси и взривни вещества е индивидуален административен акт, с който се създават права за адресата му.

Процедурата по издаване на разрешения за дейности с огнестрелни оръжия и боеприпаси по реда на ЗОБВВПИ включва освен процеса на издаване на тези разрешителни, но е свързана и с осъществяване на контрол върху лицата, вече притежаващи съответните разрешителни за посочените дейности, както и гарантиране на надеждността на съответните лица (по отношение по тяхната почтеност и психическа пригодност и други изисквания посочени в специалния закон) за безопасното извършване на съотната работа, която ще бъде извършвана.

Първите исторически сведения за приемане на закон, създаващ правни норми и регулиращи правата и задълженията на боравещите с огнестрелно оръжие и регламентиращ разрешителната система, е издаден приблизително около 10 години след Руско-турската (1877-1878 г.) и освободителна за България война, като в тази насока е приет закона „Законъ за носение оръжие" (*Утвърденъ съ Височайший указъ отъ 10 ноемврий 1887год. подъ No. 372 – бел . авт.*).

Видно от самото наименование на този нормативен акт, той е уреждал правото да се носи оръжие, като макар и създаден само върху две страници с общо девет на брой разпоредби, текстовете и духа на закона твърде много наподобяват на съвременните

⁹¹ Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия, Обн. ДВ. бр.73 от 17 Септември 2010г. – бел. авт.

⁹² Административнопроцесуален кодекс, Обн. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г.

разпоредби, регламентиращи правото на носене на оръжие. За разлика от настоящия действащ ЗОБВВПИ обаче, „Законът за носене на оръжие“ не урежда други въпроси, свързани с производството, търговията, вноса и износа на оръжие, а поставя акцент и регулира опазването на личната и обществената безопасност и за създаването на единна разрешителна система по отношение на носенето на оръжие в страната⁹³. В духа на времето си и със стремеж на властите да ограничат навика „всеки да ходи с оръжие“⁹⁴, разпоредбите на „Законът за носене на оръжие“ са сведени единствено до регулация на основните изисквания и условия за носене на оръжие. На преките полицейски органи не са били вменени правомощия при определяне правото на носене на оръжие и произтичащите от това задължения и забрани. Кметовете, околийските и градските началници като органи на местната власт са можели да издават „позволителен билет, да събират такси и да санкционират нарушителите – властнически актове, пряко насочени към дейностите, свързани с бравене на оръжие.

По-късно регулаторния ред, регулиращ обсъжданите дейности е доразвит, като първият Правилник за приготвянето и употреблението на взривните вещества е утвърден с указ № 428 от 31.07.1885 г. и обнародван в Държавен вестник, бр. 183 от 23.08.1885 г. Правилникът е имал приложение по отношение на всички взривни вещества, които се произвеждат в страната или се внасят от чужбина, с изключение на тези, които се внасят или употребяват от Военното министерство. Обхватът му се доразвива като в него вече са уредени и условията за съхранение на взривни вещества в складовете, посочени са изискванията, които трябва да се спазват при употребата им, както и редът за техния отчет и др.

На 21.07.1907 г. е утвърден от княз Фердинанд I с Указ № 108 и е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 68/28.07.1907 г. Закон за допълнение на Закона за столичната полиция в който е обособена специална глава VII, озаглавена „Търговия с оръжия и взривни вещества и фабрикуването им“. В този закон се въвеждат десет нови разпоредби, в които за първи път се вменяват специални задължения за полицията като институция по контрола на производството и търговията, касаещи производителите, търговците и гражданите. Разрешенията за производство са били издавани от министъра на вътрешните работи, а тези за търговия – от съответния градоначалник. Градоначалникът е издавал и разрешенията/позволителни за придобиване на оръжия и взривни вещества. Въпреки че разпоредбите на този нормативен акт се отнасят за Столичната полиция, в нормата на чл. 73 се сочи, че: „Наредбите, изложени в настоящата глава, се прилагат в цялото Княжество. Правата и обязаностите на градоначалника се възлагат в провинцията на градските и околийските началници“, т.е. териториалния обхват на закона вече е разгърнат на национално ниво.

Впоследствие, с царски Указ № 149/08.05.1912 г. е утвърден първият български комплексен (и специален по смисъла на съвременното право) Закон за взривните вещества и оръжията, публикуван в ДВ, бр. 111/21.05.1912 г. Този специален нормативен акт адаптира съществуващите и издадени до момента закони и правилници. Приетият през 1912 г. Закон за взривните вещества продължава да действа с известни изменения в продължение на почти двайсет години. Съгласно разпоредбите на чл. 3 от закона, оръжията са определени по пътя на примерното им изброяване: пушки, револвери, пистолети, пищови, саби, копия, шпаги, щикове, ками, ятагани, боксове и бастони с шипове или огнестрелно приспособление.

Следва да се подчертае обаче, че Закон за взривните вещества от 1912 г. е имал ограничено действие - не се е прилагал за взривните вещества и оръжия, които са били предназначени за нуждите на войската - за които е било прието отделно законодателство. Това ограничение е било напълно логично и обяснимо предвид времето, в което е действал –

⁹³ Вж. Дойчинов, В. „Исторически преглед на нормативната основа по контрола над общоопасните средства (1878-1950г.)“. Бюлетин на ВИ-МВР. С, 1990г. бр.2, стр 92;

⁹⁴ Вж. Симеонов, С. „Организация на службите за опазване на обществения ред в България (1879-1950г.)“. С.,2011г., стр 105 и 106.

поради условията на военна обстановка. Специален по отношение на оръжията и взривните вещества, предвидени за нуждите на войската е бил Законът за фабрикацията, вноса и износа на военни материали (ДВ, бр. 238 от 26.01.1925 г.), в който са били посочени оръжията, поставени под този специален режим.

С указ № 155/03.04.1933 г. в България е утвърден Закон за ограничение на престъпленията против личната и обществената безопасност (обнародван в ДВ, бр. 14/21.04.1933г.). С него се въвежда и създава вече почти изцяло променен режим за вноса, търговията, носенето, надзора и др. на огнестрелното оръжие. В духа на времето си, този закон начертава с повече конкретика условията и режима на боравене с оръжия и обсъжда специални мерки, както и мерките, свързани с личната и обществената безопасност при боравенето с оръжие.

В периода до 09.09.1944 г. специалното законодателство в България, свързано с режима на боравене с огнестрелни оръжия значително се доразвива. Приети са редица закони, в които се съдържат отделни разпоредби, уреждащи обществените отношения, свързани с оръжията и боеприпасите - Законът за взривните вещества и оръжията, Законът за фабрикацията, вноса и износа на военни материали и Законът за държавната военна фабрика, които в рамките на следващите няколко години - през 1950 г. са отменени. Видно е от съдържанието и обхвата им, всички те са уреждали различни обществени отношения в една и съща област и по едно и също време - значимото в случая е, че „гражданските дейности" отново са били отделени от тези с „военно предназначение". Напр. с царски Указ от 1924-1925 г. част от софийския арсенал е преместен в гр. Казанлък; през 1926-1927 г. постепенно са пренесени повечето машини и оборудване от софийския арсенал, вследствие на което е създадена Държавната военна фабрика в Казанлък (ДВФ), а от 1 януари 1930 г. и клон в Сопот, който става самостоятелна ДВФ и др.

Законът за контрол над взривните вещества, оръжията и боеприпасите е обнародван в ДВ, бр. 128/01.06.1950 г. и действа в продължение на почти петдесет години - до 11.11.1998 г. Въз основа на този закон са издадени и обнародвани в един и същ брой на „Държавен вестник" Правилник за прилагане на Закона за контрол над взривните вещества, оръжията и боеприпасите (обн., ДВ, бр. 45 от 1968 г.) и Наредбата за устройството на предприятията за производство и складовете за съхраняване на взривни вещества, оръжия и боеприпаси и контрола на различните дейности с тях (обн., ДВ, бр. 45 от 1968 г.). През декември 1948 г. с постановление на Министерския съвет военните фабрики са обединени в Държавно индустриално обединение „Металхим", в което са били включени ДВФ - Казанлък (по-късно Завод № 10 и „Арсенал"), ДВФ - Сопот (по късно Завод № 11 и ВМЗ Сопот) и др. През годините ДИО „Металхим" попада в различни държавни структури - Министерството на отбраната. Министерството на тежката индустрия. Министерството на машиностроенето, Министерството на машиностроенето и електрониката, Министерството на машиностроенето и металургията, асоциация „Машиностроене", като дейността му просъществува до 90-те години на XX век при специфична вътрешна уредба - не са издавани разрешения за дейности с ОБВВПИ⁹⁵. ДИО „Металхим" на база получена документация е възлагало на някои от предприятията си да „усвоява" производството на оръжия и боеприпаси с военно предназначение, а контролната дейност е извършвана от специална структура на Министерство на отбраната, т.нар. „военна приемка“).

С издаването на Наредба №15 за условията за внос, износ, пренасяне, търговия, покупко-продажба, съхранение, колекциониране и носене на огнестрелни оръжия и боеприпаси и контрол над тях⁹⁶, се приемат съвременни и новаторски дори разпоредби, регулиращи обхвата и процедурите, отнасящи се до дейностите, свързани с боравене с оръжие и боеприпаси. За първи път е въведена нова и много по-изчерпателна класификация

⁹⁵ Оръжия, боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия – бел. авт.

⁹⁶ Наредба №15 за условията за внос, износ, пренасяне, търговия, покупко-продажба, съхранение, колекциониране и носене на огнестрелни оръжия и боеприпаси и контрол над тях - обн. ДВ. бр. 18 от 28.02.1997 г.

на оръжията, съобразно различни критерии и признаци. В наредбата са разгледани и обсъдени изискванията, които регулират вноса и износа, транспортирането, съхраняването и носенето на оръжие, както и се въвеждат особени правила, относими към осъществяването на търговска дейност с предмет – огнестрелни оръжия и боеприпаси. В същата наредба се въвежда и обсъжда възможността за придобиването от ловци на нарезно ловно малокалибрено оръжие (флоберово), както и правото, при наличие на определени предпоставки, физически и юридически лица да притежават огнестрелно оръжие за самоохрана, а служителите от МВР и МО - късо (бойно) огнестрелно оръжие. За първи път с издаването на Наредба №15 за условията за внос, износ, пренасяне, търговия, покупко-продажба, съхранение, колекциониране и носене на огнестрелни оръжия и боеприпаси и контрол над тях е въведена регламентация по отношение на оръжията за културни цели и за колекциониране.

През 1998 г. с въвеждането на специалната норма на чл. 4 от Наредба №15 за условията за внос, износ, пренасяне, търговия, покупко-продажба, съхранение, колекциониране и носене на огнестрелни оръжия и боеприпаси и контрол над тях на полицейските органи е възложено да издават разрешения за внос и износ на продукти, свързани с отбраната (оръжия и боеприпаси с военно предназначение).

През 1998 г. в ДВ, бр. 133/11.11.1998 г. е обнародван Закон за контрол над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите. Вследствие икономическите и други настъпили промени и процеси в Република България, се е достигнало до драстичен спад в дейността на т.нар. Военнопромишлен комплекс и до приватизация на някои военни заводи от частни субекти (обикновено чрез работническо-мениджърски дружества). С обнародването на този закон контролът на оръжията с военно предназначение е прехвърлен на Министерството на вътрешните работи, което дотогава е контролирало единствено, дейностите в гражданския сектор - производство на взривни вещества за мини, рудници, кариери и дейности с огнестрелни оръжия за ловци и спортисти. Всъщност и до днес поради горните причини в ЗОБВВПИ съществуват изразите „огнестрелни оръжия за граждански цели" и „взривни вещества за граждански цели".

Към настоящия момент в Р България дейностите с огнестрелни оръжия, боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия: производство; търговия; придобиване, съхранение и употреба; транспортиране; внос, износ и транзитен превоз; извършване на ремонтни дейности; бракуване и унищожаване; утилизация; и осъществяване на контрол се регулира от Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия /ЗОБВВПИ/. От обнародването на закона в ДВ, бр. 73 от 17 Септември 2010г. до настоящия момент в него са направени редица изменения и допълнения с цел унифициране и съобразяване с действащото европейското законодателство.

При транспониране на европейското законодателство неправилно в ЗОБВВПИ през 2012 г. е посочена като Релевантен акт от Европейското законодателство Директива 2012/Ю/ЕС на комисията от 22 март 2012 година за изменение на Директива 2009/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на списъка на свързаните с отбраната продукти. С промяната в чл. 49 и създаването на нов чл. 49а от ЗОБВВПИ (отразени в ДВ, бр. 73 от 2012 г., в сила от 25.09.2012 г.) за първи път в този закон са разписани продукти, свързани с отбраната - като израз, но не и като конкретно измерение. Тази промяна не сочи за кои категории от списъка на продукти, свързани с отбраната, става въпрос, тъй като този списък съдържа над 22 категории продукти, а в ЗОБВВПИ едва ли може да има повече от 5 или 6 категории такива - всъщност в случая законът позволява тълкуване от тези, които следва да го прилагат.

Развитието, осъвършенстването и съобразяването на българското законодателство, регулиращо режима, свързан с дейностите с огнестрелни оръжия и боеприпаси с европейското такова, е дълъг процес, насочен към прецизиране на регулаторния порядък, обхващащ тази високорискова дейност. Процес, който търпи и занапред развитие, насочено към осъвършенстване на обсъжданата високорискова сфера.

REFERENCES

Davidov, M. (2006) *Modern terrorism and the activity of the specialized bodies for the control of general dangerous means against it*. Sofiq.

Doichinov, V. "Historical Review of the Regulatory Basis for the Control of General Dangerous Means (1878-1950)". Bulletin of the VI-MIA. S, 1990 No. 2

Krumov, R. (2022) *Issuing permits for activities with firearms and ammunition*. Academy of the Ministry of the Interior.

Krushkova, S. (2022). *THE EXPERT INTERVIEW - A KEY TOOL IN FORENSIC PSYCHOLOGICAL EXAMINATION OF VICTIMS OF VIOLENCE*. Socio Brains. No 92, 68-72

Kumanova, E. (2021). *Researching resistance as a normatively relevant social phenomenon*, Conference of National Military University "Vasil Levski".

Raqnova, K. (2022). *Criminal environment and terrorism*. Conference of National Military University "Vasil Levski".

Simeonov, S. "Organization of the services for the protection of public order in Bulgaria (1879-1950)". S., 2011